

Toplum ve Sosyal Hizmet

ISSN: 2147-3374 / E-ISSN: 2602-280X

Araştırma Makalesi / Research Article

Çocuk Evleri Hizmet Modelinde Psikososyal Destek Sağlayan Meslek Elemanlarının Deneyimleri: Sivil Toplum Kuruluşu Örneği*

The Experiences of Professional Staff that Provide Psychosocial Support in The Children's Houses Service Model: The Example of a Non-Governmental Organization

Beyzanur YILDIZ¹, Mustafa KARATAŞ²

¹ Uzman Sosyal Çalışmacı, Bambu İstanbul Çocuk ve Genç Psikiyatri Merkezi, beyzanur.yldzz@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-1870-3110

² Doç. Dr., Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü, mustafakaratas83@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0998-2552

Başvuru: 07.10.2022
Kabul: 29.01.2024

Atf:
Yıldız, B.N. ve Karataş, M. (2024). Çocuk evleri hizmet modelinde psikososyal destek sağlayan meslek elemanlarının deneyimleri: sivil toplum kuruluşu örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 35(1), 113-135. DOI: 10.33417/tsh.1185725

ÖZ

Dünya üzerinde var olan sosyoekonomik ve kültürel sorunlardan en çok çocuklar olumsuz etkilenmekte, kimi zaman temel ihtiyaçları karşılanamamakta, sağlıklı bireyler olarak yetişmelerinin önüne geçilmektedir. Bu nedenle çocuklar aile desteğinden yoksun kalmakta, bazıları ise ihmal ve istismar durumlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu gibi durumlarda çocukların koruma altına alınma ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Yapılan araştırma ile; bir STK bünyesinde çalışan ve Devlet koruması altındaki çocuklara psikososyal destek sağlama deneyimi olmuş meslek elemanlarının, çocuk evleri hizmet modeline ve sunulan hizmetlere ilişkin düşünce ve değerlendirmelerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen araştırmanın örneklemini 20 meslek elemanı oluşturmaktadır. Meslek elemanları ile çocuk evlerindeki deneyimleri üzerine yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda çocuk evlerinde psikososyal destek sağlayan meslek elemanlarının çocuk evleri hizmet modeline ve sunulan hizmetlere ilişkin olumlu görüşlerinin olduğu ancak süreç içerisinde uygulamaya yönelik birçok olumsuz durumla karşılaştıkları sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Sosyal Hizmet, Çocuk Evleri, Psikososyal Destek, Korunmaya İhtiyaç Duyan Çocuk, Meslek Elemanı

ABSTRACT

Children are affected the most by the socio-economic and cultural problems in the world, sometimes their basic needs cannot be met, and they are prevented from growing up as healthy individuals. For this reason, children are deprived of family support, and some are faced with neglect and abuse. In such cases, the need for protection of children arises. With the research done, The aim of this study is to examine the opinions and evaluations of the professionals working in an NGO, who have experience in providing psychosocial support to children under the protection of the State, regarding the children's home service model and the services provided. The sample of the research, which was carried out using the qualitative research method, consists of 20 professional staff. Interviews were conducted with the professionals about their experiences in children's homes through a semi-structured interview form. As a result of the research, it has been concluded that the professionals who provide psychosocial support in children's homes have positive opinions about the children's home service model and the services provided, but they have encountered many negative situations in the process.

Keywords: Social Work, Children's Homes, Psychosocial Support, Child in Need of Protection, Professional

* Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

GİRİŞ

İnsan yaşamında duygusal, fiziksel ve bilişsel açıdan en kritik gelişim dönemlerden biri çocukluk dönemidir. Çocukluk döneminde gerek bedensel gerekse ruhsal açıdan ihtiyaçları yeterince karşılanmamış olan bireyler, kendi potansiyellerini üst düzeyde ortaya koyamadıkları gibi çoğu zaman kendilerinden beklenen normal bireysel gelişimlerini dahi tamamlayamayabilirler. Bu sebeple, çocuğun duygularının olduğu bebeklik döneminden itibaren fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının tam olarak karşılanması son derece önemlidir. Ailesi tarafından yeterli desteği alamayan çocuk, ana baba ya da onların yerini alan diğer kişilerin bakımına muhtaçtır. Bu dönemde çocuğa karşı olumlu bakış açısının oluşması çocuğun ileride kendine güven duyan, olumlu benlik imajı gelişmiş, kendini rahatlıkla ifade edebilen ve başkaları ile işbirliği yapabilen bir birey olmasını sağlayacaktır. Bu noktada çocuk refahının sağlanması ve çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ilkelerinden yola çıkılarak gerekli sosyal sistemlerin oluşturulması büyük önem arz etmektedir.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısı, çocukların korunması konusunun ağırlıkla tartışıldığı bir dönem olmuş ve çocuklarla ilgili tüm dünya ölçeğinde en önemli belge olan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)'nin ortaya çıkmasına sahne olmuştur. Sözleşme, çocuk koruma sisteminin ve çocuk bakım uygulamalarının en önemli uluslararası yasal dayanağıdır. Sözleşme hükümlerine göre geçici ve sürekli olarak aile çevresinden yoksun kalan veya kendi yararına olarak bu ortamda bırakılması kabul edilmeyen her çocuk, Devlettten özel koruma ve yardım görme hakkına sahiptir. Sözleşmenin tarafı olan Devletler, bu durumdaki çocuklar için kendi ulusal yasalarına göre, uygun olan bakımı sağlayacaklardır. Uygun bakım türleri arasında koruyucu aile yanına verme, evlat edinme ya da gerekiyorsa çocuk bakımı amacı güden uygun kuruluşlara yerleştirme yer almaktadır (Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 1989). Hangi bakımın daha uygun olacağına karar verilirken çocuğun yetiştirilmesinde sürekliliğin korunmasına ve çocuğun etnik, dinsel, kültürel ve dil kimliğine gereken saygının gösterilmesine özen gösterileceği bildirilmektedir. Yaşamını güvenli bir ortamda sürdürmek her çocuğun hakkı ve taraf devletlerin sorumluluğudur (Karataş, 2007).

Ülkemizde çocuk ve gençlerin korunması Anayasal güvence altındadır. Anayasa'nın 41. maddesinde "Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır" ifadesi yer almaktadır (T.C. Anayasası, 1982). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ÇHGM) tarafından yayımlanan bir çalışmada, Türkiye'deki çocuk koruma hizmetlerinin üç eksen çerçevesinde gerçekleştirildiği belirtilmektedir. Bunlar; koruyucu önleyici hizmetler, aile odaklı hizmetler ve bakım hizmetleridir. Koruyucu önleyici hizmetler kapsamında; mobil çocuk sosyal hizmet birimleri tarafından gerçekleştirilen çalışmalar, sokakta çalıştırılan çocuklara yönelik gerçekleştirilen çalışmalar ve ücretsiz kreş desteği şeklinde hizmetler yürütülmektedir. Aile odaklı hizmetler kapsamında; koruyucu aile hizmeti, evlat edinme hizmeti ve sosyal ve ekonomik destek hizmeti şeklinde hizmetler yürütülmektedir. Bakım hizmetleri kapsamında ise; ailesi veya yakınları

yanında bakılması mümkün olmayan veya koruyucu aile, evlat edinme şeklinde aile odaklı hizmetlerden yararlandırılmayan çocukların yatılı sosyal hizmet kuruluşlarında bakım ve koruması sağlanmaktadır. Bakım hizmetleri aynı zamanda reşit olarak koruma altında bulunduğu kuruluştan ayrılan çocuklara sunulan bakım sonrası sosyal uyum ve destek çalışmalarını da kapsamaktadır (ÇHGM, 2020).

2000'li yılların başına kadar çocuklar için kurum bakım hizmetleri, yetiştirme yurdu ve çocuk yuvası olarak adlandırılan, çoklu bakımın sağlandığı büyük bina tipi kuruluşlarda sağlanmıştır. Fakat zaman içerisinde kışla tipi çoklu bakımın çocuklar üzerindeki biyolojik, psikolojik ve sosyal anlamda oluşturduğu olumsuz etkiler fark edilerek daha az sayıda çocuğun bakıldığı, toplumla iç içe olma imkânı sağlayan ev tipi çocuk kuruluşlarına geçiş yapılması uygun bulunmuştur (Şenocak, 2005).

Ev tipi kurum bakımı modeli; yurt ve yuvalarda olduğu gibi kalabalık, okul atmosferine benzeyen, kışla tipi mekanlar olmayıp, aile ortamına en yakın fiziki ortamın olduğu, çocukta aidiyet duygusunu geliştiren, sosyal hayata en sağlıklı adaptasyonun sağlandığı ortamlardır. Söz konusu modelin hayata geçirilmesi ilk olarak Ankara'da çocuk evi açılarak gerçekleştirilmiştir. Kısa sürede çocuk evlerinin sayıları artmış ve neredeyse tüm ülkeye yayılmıştır (Hüseyinoğlu, 2017).

Süreç içerisinde çocuk evleri sisteminin faydaları görülmeye başlandıkça Devlet Sivil Toplum Kuruluşlarına (STK) çocuk evi açma yetkisi vererek STK'lar aracılığıyla çocuk evlerinin artmasını amaçlamıştır. Yetki sayesinde STK'lar hızlıca Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile iş birliği protokolleri imzalayarak çocuk evleri açmaya başlamıştır (Bakılcı, 2019).

Araştırmada örnek olarak alınan STK, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile yaptığı protokol çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmektedir. STK'nın ana faaliyet alanları şunlardır:

- Çocuk evlerinin kiralanmasını sağlamak, çocuk evlerine ait tüm tefrişat, iç ve dış onarım, ilaçlama giderlerine ait bedellerle birlikte Bakanlık mevzuatı sebebiyle karşılanamayan veya gecikmesi halinde hizmetin aksamasına sebep olacak masraflara ait tutarı karşılamak,
- Çocuk evlerinde Bakanlık tarafından istihdam edilen personel haricinde, ihtiyaç halinde çocukların yararına, psikolog, sosyal çalışmacı, PDR, çocuk gelişimcisi, öğretmen ve değerler eğitimcisi çalıştırmak,
- Çocuk evlerinde kalan çocukların akademik başarılarını arttırmak amacıyla, okul derslerine destek amaçlı eğitimler, değerler eğitimi, ileride iş ve meslek sahibi olmalarına yardımcı olacak kurslar; davranış, sağlık koruma vb. konularda uygulanacak yöntemleri Çocuk Evleri Koordinasyon Merkeziyle birlikte kararlaştırmak,
- Çocuk evlerinde kalan çocuklara "Koruyucu Aile" olabilecek gönüllü aile bulmada destek sağlamak,

Çocuk evinden 18 yaşını doldurarak veya koruma kararı kaldırılarak ayrılan çocukların iş edinmelerine ve ev kurlmalarına imkân ölçüsünde yardımcı olmak (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile İmzalanan Protokol, 2019).

Yukarıdaki amaçlar doğrultusunda ilgili STK, çocuk evlerinde kalan çocukları psikososyal açıdan desteklemek ve travmaya maruz kalmış çocukları rehabilite ederek topluma sağlıklı şekilde kazandırmaya yönelik olarak alanında uzman meslek elemanlarını (psikolog, sosyal çalışmacı, psikolojik danışman) istihdam etmektedir. Bu kişiler tarafından; ölçme ve değerlendirme araçları ile çocukların ruhsal, zihinsel ve gelişimsel durumu tespit edilmekte, değerlendirme sonucunda oyun terapisi, sanat terapisi, Eye Movement Desensitization and Reprocessing Therapy (EMDR), Bilişsel Davranışçı Terapi (BDT) ve psikodrama yöntemleri uygulanmaktadır (Mutlu Yuva Derneği, 2023). Bu sayede meslek elemanları dezavantajlı gruplarla çalışma konusunda birçok deneyim elde etmektedir.

ÇOCUK EVLERİNİN TANIMI VE TARİHÇESİ

Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmelik'in 3. Maddesinde çocuk evleri, "Korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı, mesken niteliğindeki yatılı ev tipi sosyal hizmet birimleri" olarak tanımlanmıştır (Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmelik, 2022).

Çocuk Evleri hizmeti, Türkiye'de çocuk koruma politikaları içinde geliştirilen kurum bakımı hizmetleri içerisinde en yeni ve en sağlıklı model olarak görülmektedir. Ailesi yanında bakımının uygun olmadığı çocukların aile ortamına en yakın ortamda ve sosyal çevre içerisinde korunması ilkesinden hareketle geliştirilen bu yeni modelle çocuklar, toplumsal yaşama ve insan ilişkilerine hazırlıklı olarak yetiştirilmektedir (Salim, 2011).

Çocuk evlerinde 0-18 yaş arasındaki 5-7 çocuğa koruma ve bakım hizmetleri verilerek, biyo-psiko-sosyal ve manevi gelişimlerinin desteklenmesi ve toplumsal yaşama sağlıklı şekilde hazırlanmaları konusunda çalışmalar yapılmaktadır (Yazıcı, 2013). Bu da korunma ihtiyacı olan çocuğun, aile yanında yetişen çocuklar gibi yetiştirilmesini ve gelişiminin desteklenmesini sağlamaktadır.

2000 yılında Ankara'da pilot uygulama olarak ilk çocuk evi açılmıştır. Çocuk evlerinin faydaları görülünce evler yaygınlaşarak, ülkenin birçok bölgesinde açılmaya başlanmıştır (A.g.e, 2013). 2006 yılında 31 çocuk evi açılmış, 2007 yılında bu sayı 64'e çıkmıştır. 2008 yılında 550 çocuğa 76 çocuk evinde hizmet verilmiş, 2009'a gelindiğinde ise 160 çocuk evinde 1000 çocuk hizmet almıştır (Yaşar ve Dağdelen, 2013). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın 2022 yılı yıl sonu istatistiklerine göre, Türkiye genelinde 1.187 çocuk evinde 5.851 çocuğa hizmet verilmektedir (ASHB, 2022).

İlk kurulduklarında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Çocuk ve Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'nın bünyesinde faaliyetlerini sürdüren çocuk evleri, SHÇEK kapatılınca 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Bakım Hizmetleri Daire Başkanlığı'na bağlanmıştır (Yazıcı, 2012).

Özellikle 2017 yılı itibarı ile "Koğuş Tipi" Yetiştirme Yurtlarının kapatılması, yurtlarda kalan çocukların tamamının ev ortamında yaşamlarını sürdürmeleri, "aile odaklı" yaklaşım politikalarının

benimsenmesi odağında alternatif koruma sistemlerinin uygulanması ve bu sistemlerin uygulanmasının mümkün olmayacağı durumlarda çocukların ev ortamında yetiştirilmesi ile ilgili gerekli önlemlerin alındığı görülmektedir (ASHB, 2023).

Çocuk evleri, korunma ihtiyacı olan çocukların toplumla iç içe, yurt ve yuvaların dezavantajlarından uzak ve her türlü gelişimlerini, aileleri yanında yaşayan çocuklar gibi sürdürmelerine imkân tanıyan kurumlardır. Bunun yanında çocuk evinde çocuklar, ev idaresi konusunda deneyim kazanarak, bu konuda cesaret ve güven duygusuyla 18 yaşını doldurup çocuk evlerinden ayrıldıktan sonra kendi hayatlarını çok rahat şekilde idare ederek bir evi rahatça geçindirebilirler (Yavuz, 2016).

Çocuk evinde kalan çocuklardan aynı evde kalması uygun olan çocukların en küçüğü ile en büyüğü arasındaki yaş farkının en fazla üç olması, bu çocukların kardeş olması durumunda ise yaş farkının göz önüne alınmaması, yaş ve cinsiyet kriterlerine dikkat edilerek, Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi tarafından değerlendirilmenin yapılması koşullar arasındadır. Aynı zamanda sürekli bir tedavi sürecinin ve sağlık sorununun olmaması ve ağır ruhsal sorun ve engellinin olmaması gerekir (Yazıcı, 2012). Yine evlerde uzun süre kalacak, evlat edinme, koruyucu aile hizmetlerinden faydalanması ve kendi ailesine dönmesi ihtimali bulunmayan çocukların seçimi önceliklidir (Başer, 2013).

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün önceliği, çocukların koruma altına alınmadan önce kendi ailelerinin yanında bakımlarının sağlanması, eğer bu mümkün değilse evlat edindirme, koruyucu aile veya sosyo-ekonomik destek hizmetlerinden yararlandırılmasıdır. Ancak buna benzer bir çözüm üretilmiyorsa çocuk, zorunlu olarak kurum bakımına alınmaktadır (Yavuz, 2016). Çocuğun aile ortamına ve ebeveyninin yanında aldığı hizmetlere en yakın kurum bakımı çocuk evleri olarak gösterilebilir.

Çocuk evlerinde az sayıda çocuğun kalması ve bakım personelinin sınırlı sayıda olması çocukların güven ve bağlanma duygularını olumlu yönde etkilemektedir. Bunun yanında çocuk evlerinde aynı cinsiyetten kardeşler genelde bir arada kaldıklarından bağlanma duygularının arttığı anlaşılmaktadır (Yazıcı, 2012).

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE ÇOCUK EVLERİ İLİŞKİSİ

SHÇEK Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Hizmet Modeli'ni öncelikle bir "Sevgi Evleri Projesi" olarak hayata geçirmiştir. Sonrasında sivil toplum kuruluşları ile yapılan iş birliği sayesinde projenin hızlandırılması sağlanmıştır. Sivil toplum kuruluşlarının sevgi evi niteliğinde ilk açtıkları kuruluş Türk Alman Vakfı ile yapılan protokol çerçevesinde 1999 Marmara depreminden sonra Kocaeli'de 2002 senesinde açılmıştır. Bu çerçevede Muğla, Karabük-Safranbolu, Niğde Sevgi Evleri ilk açılan evler olmuştur (Söğütü, 2015).

Yapılan protokol çerçevesinde STK'lar, çocuk evlerini kiralamakta ve tefrişatını gerçekleştirmektedir. Fiziki şartları prosedürlere uygun olarak hazırlanan çocuk evlerinde STK'lar çocukların topluma sağlıklı şekilde adapte edilmesi hususunda gönüllülerden aldığı destek ile her türlü maddi ve manevi

desteği vererek Bakanlığa özüm ortağı olmaktadır. Türkiye’de ocuk evi açan STK’lardan bazıları; Mutlu Yuva Derneği, Türkiye Korunmaya Muhtaç ocuklar Vakfı, Geleceğimizin ocukları Vakfı’dır. Çalışma da bahsi geçen Mutlu Yuva Derneği’nin 2023 yılı itibariyle açmış olduğu 140 ocuk evi bulunmaktadır (Mutlu Yuva Derneği, 2023). Söz konusu derneğin çalışmalarının kapsamı giriş bölümünde detaylı şekilde açıklanmıştır.

ARAşTIRMANIN AMACI

Araştırmanın amacı; Devlet koruması altında olup, ocuk evlerinde kalan çocuklarla çalışma deneyimi edinmiş meslek elemanlarının ocuk evleri sistemine ilişkin düşüncelerini ve psikososyal destek hizmetlerine ilişkin deneyimlerini kendi ifadeleri üzerinden ortaya koymaktır. Ayrıca araştırmanın alt amaçları şu şekildedir:

- Meslek elemanlarının ocuk evleri sistemiyle ilgili düşüncelerini tespit etmek,
- ocuk evlerinde uygulanan psikososyal destek hizmetlerini ve bu hizmetlerin sunumunda meslek elemanlarının yaşadıkları deneyimleri tespit etmek,
- Meslek elemanlarının ocuk evlerindeki kurumsal yapı üzerine düşüncelerini belirlemek,
- Meslek elemanlarının çalıştıkları kurumda ‘eğitim ve danışma’ konularında düşünce ve deneyimlerini tespit etmek,
- Meslek elemanlarının ocuk evlerindeki çalışmalarında iş yükünün etkisini tespit etmek,
- Meslek elemanlarının çalıştıkları kurumun personel alım şartları ve politikası konusunda düşünce ve önerilerini belirlemek,
- Alınan veriler işığında ocuk evlerindeki; kamu uygulamaları, Dernek uygulamaları ve psikososyal destek hizmetleri konusunda öneriler geliştirmektir.

Niteliksel olarak gerçekleştirilen çalışmada meslek elemanları ile derinlemesine görüşmeler yapılmış ve söz konusu durumlara ilişkin görüşler irdelenmiştir. Bu doğrultuda çalışmanın kuramsal kısmında Türkiye’nin ocuk evleri hizmet modeline geçişine kadarki sürecine, ocuk evlerinin tanımına ve kapsamına yer verilmiştir. Ardından çalışmanın bulguları aktarılarak söz konusu durum üzerinden tartışma ve sonuç bölümlerine yer verilmiştir.

YÖNTEM

Araştırmada meslek elemanlarının deneyimlerini tespit etmek üzere nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmayı, “gözlem, mülakat ve veri analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, olayların ve düşüncelerin gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin takip edildiği araştırma” olarak tanımlamak mümkündür (Yıldırım ve şimşek, 2008). Nitel araştırmalarda alınan bilgilerin, hissedilen duyguların ve düşüncelerin kodlanarak veriler haline getirilmesi önemlidir (Karataş, 2015). Araştırmada nitel araştırma yönteminin seçilmesinin nedeni;

katılımcıların meslek elemanı olarak yerine getirdikleri görevlerin, rol ve sorumluluklarının neler olduğunu öğrenebilmek, çalıştıkları kuruluştaki yaşadıkları sorunları ve kurumsal işleyişin üzerlerindeki etkilerini ortaya çıkarabilmek ve bir problem ya da konuyu hangi bağlamda ele aldıklarını anlayabilmek amacıyladır. Bu kapsamda çalışma fenomenolojik bir temele dayandırılmıştır.

ÇALIŞMA GRUBU

Araştırma, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile yapmış olduğu protokol çerçevesinde çocuk evleri açan bir STK'nın İstanbul ilindeki çocuk evlerinde hizmet sunan 20 meslek elemanı ile yapılmıştır. Çalışmada katılımcılara söz konusu STK yönetimi üzerinden ulaşılmıştır. Gerekli etik kurul ve kurum izinleri alındıktan sonra alanda en az bir yıl görev yapmış ve gönüllü katılımcıların çalışmaya dahil edilmesine karar verilmiştir. Çalışma grubu belirlenirken STK temsilcileriyle görüşme yapılmış, meslek elemanlarının özellikle çocuk evlerinde ve/veya STK bünyesindeki eğitim, terapi merkezi vb. alanlarda çocuklarla çalışma deneyimi edinmiş; psikolog ve sosyal çalışmacılardan seçilmesine özen gösterilmiştir. Özellikle bu meslek gruplarının seçilmesinin nedeni, STK bünyesinde çalışan kişilerin ağırlıklı olarak psikoloji ve sosyal hizmet eğitimi almış olmalarıdır.

Araştırmanın örneklemini oluşturan meslek elemanlarının sosyo-demografik özelliklerine bakıldığında; katılımcıların cinsiyetinin %65'inin kadın, %35'inin erkek olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan bireylerin yaşlarının 24 ile 54 yaşları arasında olduğu tespit edilmiştir. Yaş dağılımlarına bakıldığında en fazla yaş aralığının %70 ile 25-35 yaş aralığı olduğu, diğer dağılımlarda da %20 oranında 18-25 yaş, %10 oranında 35 yaş üzeri olduğu anlaşılmaktadır. Meslek elemanlarının öğrenim düzeyleri incelendiğinde %65'inin lisans, %35'inin lisansüstü düzeyde öğrenim gördükleri tespit edilmiştir. Katılımcıların %90'ı psikolog, %10'u sosyal çalışmacıdır. Meslek elemanlarının kurumda çalıştıkları süreye bakıldığında; %45'inin 2-5 yıl arası çalıştığı, %10'unun 0-2 yıl arası çalıştığı ve %15'inin 5 yıl üzeri çalıştığı görülmektedir. Meslek elemanlarının medeni durumları incelendiğinde %85'inin bekar, %15'inin evli olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların %85'inin çocuk sahibi olmadığı, %15'inin ise çocuk sahibi olduğu görülmektedir.

VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Araştırmanın veri toplama sürecinde yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanılmıştır. Hazırlanan sorular üzerinden meslek elemanlarıyla görüşmeler yapılmış ve alınan cevaplar katılımcıların görüşme başında onayları alınarak kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Görüşme öncesi katılımcılara "bilgilendirilmiş gönüllü olur formu" yöneltilek onayları alınmıştır.

Katılımcılarla ortalama 45 dakikalık görüşmeler yapılmıştır. Görüşme iki bölümden oluşmaktadır; ilk olarak katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki branş, öğrenim durumu, kurumda çalışma süresi gibi sosyo-demografik bilgilerinden faydalanılmıştır. Sonrasında çocuk evleri sistemiyle ilgili düşünceler, çocuk evlerinde uygulanan psikososyal destek çalışmalarına ilişkin deneyimler, personel alım ve çalışma şartları üzerine görüşler ve işleyişe yönelik çözüm önerilerine yönelik

sorular yöneltilmiştir. Verilen cevaplar görüşme formuna uygun formatta not edilmiştir. Sorularda anlaşılmayan kısımların olması durumunda gerekli aydınlatma ve açıklamalar görüşmecilere yapılmıştır. Katılımcılara sorulan sorulara örnekler şu şekildedir:

- Korunmaya ihtiyaç duyan çocuklara yönelik kurum bakımı hizmetlerinden biri olan çocuk evleri hizmet modeliyle ilgili düşünceleriniz nelerdir?
- Sivil toplum kuruluşunda çalışan bir meslek elemanı olarak, çocuk evlerinde kalan çocuklara ne tür psikososyal destek faaliyetlerinde bulunuyorsunuz?
- Çocuk evlerinde psikososyal destek sağlama sürecinde yaşadığınız deneyimler nelerdir? Karşılaştığınız sorunlar ve çözüm önerileriniz nelerdir?
- Çalışma koşulları ve iş yükü durumunuzla ilgili düşünceleriniz nelerdir?
- Kurumunuzda çalışırken hizmetiçi eğitim alıyor musunuz? Ne tür eğitimlere ihtiyaç duyuyorsunuz?

Görüşmeler katılımcıların kolay ulaşılabilmesi amacıyla ortak bir nokta olarak belirlenen Dernek Merkezi ve Derneğin Halkalı Eğitim Merkezi'nde yapılmıştır. Verilerin toplanmasına Ekim 2021 tarihinde başlanmış ve Mart 2022 tarihinde sona ermiştir. Toplam 20 meslek elemanı ile görüşme yapılmıştır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda yapılan görüşme dökümleri, ses kayıtları ve veriler önce kâğıt üzerine daha sonra da MAXQDA 2020 programına aktarılmıştır. Alınan sonuçlar belirlenen ana temalar üzerinden yorumlanmıştır. Yorumlamalarda elde edilen bilgi ve verilere bağlı kalınmaya çalışılmış, zaman zaman katılımcıların kendi ifadeleri de direkt olarak belirtilmiştir. Söz konusu bulgularla ilgili katılımcıların ifadelerinin yanında hangi cinsiyet ve yaştan olduğu da kısaca belirtilmiştir. Örnek: (E, 24).

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, katılımcıların çocuk evleri sistemi ilgili düşünceleri baz alınarak yapılan kodlamaların sıklığı ve kod dağılımı yüzde olarak verilerek detaylandırılmıştır.

Tablo 1: Çocuk Evleri Sistemiyle İlgili Düşünceler

Çocuk Evleri Sistemiyle İlgili Düşünceler	n	%
Kurum ve Kuruluşlar Arası Koordinasyon Eksikliği	53	37.00
Bakım Personeliyle İlgili Sorunlar	31	38.00
Model ile İlgili Olumlu Görüşler	19	25.00
TOPLAM	133	100.00

Yapılan araştırmada elde edilen bulgular ile katılımcıların çocuk evleri sistemiyle ilgili düşünceleri analiz edilmiştir. Analizler sonucunda; kurum ve kuruluşlar arası koordinasyon eksikliği, bakım personelleriyle ilgili sorunlar ve çocuk evleri modeli ile ilgili olumlu görüşlerinin olduğu da anlaşılmaktadır.

Kurum ve Kuruluşlar Arası Koordinasyon Eksikliği

Yapılan araştırmada meslek elemanları çalıştıkları STK ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı kurumlar arasında koordinasyon sıkıntısı yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Katılımcıların kurumsal sıkıntılar açısından en çok üzerinde durdukları konuların Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezleri (ÇEKOM)'nin bakış açılarındaki ve uygulamalarındaki farklılıkları, çocuklara sosyal yaşam becerisi kazandırmaya yönelik eksiklikler, çocukların evlerinin sık sık değiştirilmesi ve resmi prosedürlerin uzaması yönünde olduğu görülmektedir. Kurum ve kuruluşlar arası koordinasyon eksikliği başlığına istinaden genel ifadelerde meslek elemanları aşağıdaki şekilde ifadeler kullanmışlardır:

“Yaptığımız çalışmalarda ne yazık ki Devlet ve derneğin farklı pozisyonlarda olması bizi çift başlılığa itiyor ve sık sık sorunlar yaşamamıza neden oluyor” (K, 26)

“Bazı şeylerde sistemin içinde çalışan kişiler bizden habersiz karar alabiliyorlar mesela bir çocuk evden gönderiliyor bizim sonradan haberimiz oluyor bu da sistemin içindeki çok fazla insandan kaynaklı oluyor aynı yerde çalışmayan birçok insan var. Bir ÇEKOM'lar var bir de Dernek var. İki farklı kurum dolayısıyla koordinasyon problemi oluyor hep.” (K, 24)

“Çocukların düzeni çok değiştirilebiliyor. Örneğin çocuk o eve uymadı başka eve geçiriliyor sonrasında o eve de uymadıysa kuruma gönderilebiliyor. Bunlar olurken okul düzenleri değişiyor, hayatlarında olan insanlar değişiyor yani sürekli sıfırdan bir hayata başlıyorlar ve bu sık sık yaşanabiliyor. Sürekli bir düzen değişikliği var.” (K, 35)

“ÇEKOM'lara bağlı çalışan arkadaşların tutumları birbirinden farklı oluyor genelde. Çocukların menfaatini gözeten, inisiyatif alan arkadaşların evleri çok güzel. Çocuk diyelim ki sinemaya gidecek. Prosedür de 15 yaşın altındakiler gidemez. Ama sorumlu kişi buna izin veriyor. Dolayısıyla o çocuğun gelişimi çok daha güzel oluyor. Burada sıkıntı şu. Bakanlığa bağlı kurumlarda çalışan kişilerin kafasında bir düşünce var, ya bana bir şey olursa? Ciddi bir endişe var, sürekli bir korku var.” (E, 24)

Bakım Personeliyle İlgili Sorunlar

Katılımcıların çocuk evleri sistemiyle ilgili düşüncelerinin analizi sonucunda, çocuk evlerinde çalışan bakım personelinin tutumlarındaki farklılıklar ve personel seçiminde eğitime ve yeterliliğe bakılmadan alım yapılması üzerine ifadelerinin bulunduğu görülmüştür. Buna istinaden genel ifadelerde meslek elemanları aşağıdaki şekilde ifadeler kullanmışlardır:

“Personelin kurum atamasıyla evlere gidiyorlar. Personelinin çocuklara karşı tutumları da farklı oluyor. Evin içinde tutarlılık olmuyor. Bu durumda çocuğun kafası karışabiliyor” (K, 25)

“Mesela en önemli problem bence bakım personelinin doğru seçilemiyor olmasından kaynaklanıyor. Yani bakım personelinin mülakattan ve çok iyi eğitimlerden geçerek alınması gerekiyor ama bunu şu an Devlet yaptığı için biz karışamıyoruz.” (K, 28)

“Bizler Dernek olarak bakım personeline danışmanlık ve eğitim verme konusunda elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz ama 24 saat nöbet tutuyorlar ve artık başka bir şeyle ilgilenmek istemiyorlar. Yemek, temizlik, ödev gibi aslında yoğun bir gün geçiriyorlar ve biz bu iş arasında insanlara bir şeyler vermek istediğimizde bu başarılı olmuyor ve bu çalışmanın işe yararlığıyla ilgili herhangi bir inançları da olmuyor.” (E, 27)

Çocuk Evleri Sistemiyle İlgili Olumlu Düşünceler

Yapılan araştırmada katılımcıların çocuk evleri sistemiyle ilgili düşüncelerinde modelle ilgili olumlu ifadelerinin olduğu görülmüştür. Çocuk evleri modelinde çocukların biriciklik esasına dayanarak yetiştirilmesinin diğer kurum bakımı hizmetlerine göre çocuklar üzerinde olumlu tesir ettiği anlaşılmıştır. Buna istinaden genel ifadelerde meslek elemanları aşağıdaki şekilde ifadeler kullanmışlardır:

“Bana göre koruma sistemleri arasındaki en doğru sistem olduğunu düşünüyorum. Çocukların ev ortamında olması, daha az sayıda çocukla bir arada yaşamaları başlarında daha sabit bakım verenlerin olması, bir apartman ortamında normal bir daire hayatı içerisinde yaşamaları bence çocukların hayatı açısından kurum bakımından yapılabilecek en işlevsel koruma sistemi olduğunu düşünüyorum.” (K, 28)

Çocuk evleri hizmet modelinin çocukların sosyalleşmesi ve toplumsal hayata sağlıklı şekilde adaptasyonlarının sağlanması açısından da büyük bir önemi olduğu ifade edilmiştir:

“Çocukların toplumsallaşma ve sosyal izolasyonları gibi noktalarda gayet büyük bir açığı kapatan bir sistem. Çünkü çocuklar yurt ve yuvalarda yemekhane ve yatakhane arasında gidip gelirken hayatın diğer akışı içerisindeki bütün o olguları kaçırıp yetişkin olduklarında çok daha afallama durumunda kalıp zorlanabiliyorlardı. Çocuk evi modelinin çocukların toplumsallaşması açısından küçük ve büyük ölçüde fayda sağladığını düşünüyorum.” (E, 27)

Çocuk Evlerinde Psikososyal Destek

Araştırmanın bu bölümünde, katılımcıların çocuk evlerinde kalan çocuklara uyguladıkları psikososyal destek hizmetleriyle ilgili yapılan kodlamaların sıklığı ve kod dağılımı yüzde olarak verilmiştir.

Tablo 2: Çocuk Evlerinde Psikososyal Destek

Çocuk Evlerinde Psikososyal Destek	n	%
Vaka Destek Hizmetleri	52	59.77
Çocukların Sosyal Hayata Hazırlanması ve Yapılan Aktiviteler	13	14.94
Adaptasyon Sürecinde Destek ve İkili İlişkilerin Önemi	11	12.64
Bakım Personellerine Psikososyal Destek Sağlanması	6	6.90
Çocukların Eğitim Hayatının Desteklenmesi	5	5.75
TOPLAM	87	100.00

Çocuk evlerinde çalışan meslek elemanlarının iş deneyimlerine bakıldığında yoğun olarak psikososyal destek hizmetleri uyguladıkları görülmüştür. Bu kapsamda incelenen belgelerde ve kod taramalarında çocuk evlerinde uygulanan psikososyal destek hizmetleri, hizmet sağlama sürecinde yaşanan deneyimler ve hizmetlerin yeterliliği konuları aydınlatılmaya çalışılmıştır. Toplam 172 kod işlenmiştir.

Vaka Destek Hizmetleri

Çocuk evlerinde çalışan meslek elemanlarının iş deneyimlerine bakıldığında yoğun olarak psikososyal destek hizmetleri uyguladıkları görülmüştür. STK bünyesinde çalışan ve çocuk evlerinde hizmet sunan meslek elemanları; çocukların geçmiş yaşamda yaşadıkları travmaların izlerini silerek, kendileriyle ve toplumla barışık, hayata değer katan bireyler olabilmeleri için terapötik çalışmalar yapmaktadır. Bunun yanında çocuklar ihtiyaç halinde psikiyatrik destek için uzman hekimlere yönlendirilmektedir. Buna istinaden genel ifadelerde meslek elemanları aşağıdaki şekilde ifadeler kullanmışlardır:

“Çok çeşitli hizmetler sağlıyoruz burada. Başta psikoterapi hizmetleri. Her ay 50-60 çocuk terapi hizmeti alıyor. 200 küsur seans yapılıyor. Bu çocuklar açısından çok iyileştirici oluyor.” (K, 27)

“Çocuk geceleri ağlıyor mesela. Çocuğun temelde bir korku problemi var. Biz bu çocuk ile oyun terapisi uyguluyoruz. Çünkü kendini orada daha iyi ifade edebilir ve kendi problemini orada çok daha rahat çözebilir.” (E, 28)

“Çocuk eve hiçbir şekilde uyum sağlayamıyorsa, okulda sıkıntılar varsa ya da psikopatolojik anlamda psikiyatriye gitmesi gereken durumlar varsa psikiyatriye yönlendiriyoruz.” (E, 24)

Meslek elemanlarının çocuk evinde kalan çocuklar ile ilgili psikososyal açıdan düzenli bir takip ve müdahale planı hazırlamaya yönelik çalışmalar yaptıkları görülmüştür. Meslek elemanlarının çocuk evlerine haftalık ziyaretler gerçekleştirdiği, bu ziyaretler sonucu Dernek içi Psikoloji Komisyonu toplantılarında çocukların ve evlerinin durumunun değerlendirildiği ve buna yönelik bir plan hazırlandığı anlaşılmıştır:

“Haftalık ziyaretlerimizde çocukların durumlarını takip ediyoruz. Haftaları nasıl geçti, biz yokken neler yaptılar, okuldan ya da evden bir sıkıntı var mı bunun üzerine konuşuyoruz. Tabi ki kendi gözlemlerimizde var ama aynı zamanda çocukla birlikte vakit geçiren kişilerinde düşüncelerini alıyoruz. Gerekirse okuldaki öğretmeniyle görüşüyoruz Dernek bünyesindeki diğer kişilerle görüşmeler yapıyoruz. Çocuğun herhangi bir şeye ihtiyacı var mı? Dikkat problemi var mı? Davranış problemi var mı? Psikiyatriye gidiyor mu ya da gitmesi gerekiyor mu? Terapi desteği alması gerekiyor mu? Bunlarla ilgili bilgiler alarak kafamızda bir ön hazırlık yapıyoruz.” (E, 24)

“Arkadaşlarımızla komisyon toplantısında hocalarımıza da danışarak o çocuğa özel bir çalışma hazırlıyoruz. Bu karar sadece bizim verdiğimiz değil çocuğa dokunabilen yetkin kişilerle birlikte aldığımız bir karar oluyor.” (K, 35)

Meslek elemanlarının, çocukların ruhsal, zihinsel ve gelişimsel durumunu tespit etmek amacıyla bir takım ölçme ve değerlendirme araçları kullanarak testler yaptıkları, bunun yanında spesifik olarak çocukların sorun yaşadıkları alanlara yönelik dikkat çalışması vb. faaliyetler yürüttükleri görülmüştür. Buna istinaden katılımcılar şu ifadeleri kullanmışlardır:

“Çocuğa eğer yaşı küçükse, özellikle herhangi bir test yapılmadıysa genel olarak projektif testler uyguluyoruz.” (K, 28)

“Dikkat sorunu olan çocuklarda çocuktaki bu problemin ve sürecin yoğunluğuna bağlı olarak birtakım testlerle değerlendirmeye alıyoruz. Ve buna yönelik yapılandırılmış dikkat çalışmaları yapıyoruz.” (E, 30)

Çocukların Sosyal Hayata Hazırlanması ve Yapılan Etkinlikler

Çocuk evlerinde hizmet sunan meslek elemanlarının çocuklara sosyal yaşam becerileri kazandırmak ve onları toplumsallaşmaları yönünde destekleme görevini üstlendikleri görülmüştür. Buna yönelik olarak özellikle ergenlik dönemindeki çocukların toplumsallaşması adına sosyal aktiviteler yoluyla kazanım sağlanmasının amaçlandığı anlaşılmıştır. Buna istinaden katılımcılardan gelen ifadeler şu şekildedir:

“Çocuğun ev içerisine ve sosyal hayata daha iyi adapte olması için çalışıyoruz. Çocuğun eve geldiği günden çıktığı güne kadar o süreci daha verimli geçirmek ve evlerden çıktıktan sonra da “ben bir bireyim ve toplumda var olabiliyorum” diyebilmesi için bu çalışmaların çok önemli olduğunu düşünüyorum.” (E, 24)

“Çocuklarla yapılan etkinliklerden bahsedebilirim. Dışarıda olsun içeride olsun o birlikte geçirdiğiniz vakti aslında etkinlik olarak düşünürsün ama orada çocuk birçok şey öğreniyor. Bir sonraki geldiğinde “ben bunu biliyorum”, “ben burada nasıl davranmam gerektiğini biliyorum” diyebiliyor. Bizim çocuklar genelde ev içerisinde ve dışarıyla çok bir bağlantıları olmuyor. Ya da kısıtlı bir bağlantısı oluyor. Normal bir ebeveynin

çocuğunu dışarı göndermesi gibi bir hayat geçiremiyorlar. Belli bir giriş saatleri, çıkış saatleri, yapması gereken ve yapmaması gereken şeyler var. Bu yüzden dışarıyla o bağlantıyı sağlıklı bir şekilde kurmak çok önemli.” (E, 28)

“Mesela liseye giden bir çocuğun en iyi yerde de en kötü yerde de bir kahve içebildiği, orada nasıl bir tavır takınması gerektiği, yolda yürürken ya da bir alışveriş merkezine gittiğinde nasıl davranması gerektiği, oradaki iletişimin nasıl olması gerektiği... bunların hepsi aslında öğretilmesi gereken şeyler. Bunu da dışarıda yaptığımız etkinliklerde ister istemez deneyimlemiş oluyorlar.” (E, 30)

Adaptasyon Sürecinde Destek ve İkili İlişkilerin Önemi

Meslek elemanlarının çocuklar eve geldikten sonra adaptasyon sürecini sağlıklı atlatmaları adına da birtakım çalışmalar yaptıkları görülmüştür:

“Yeni bir ev açılıyor, çocuklar çocuk evleri sitelerinden ya da diğer kurumlardan geliyorlar. Bu çocuklar sistemi bilmiyorlar, çocuk evi nedir? orada kimlerle karşılaşacak? nasıl bir ev ortamı orası? bunları bilmesi gerekiyor. İlk önce gelen çocuğu oraya adapte etmek gerekiyor. Neden buraya geldiğini çocuk sorabiliyor mesela. Bu süreçlerin çocuk açısından daha olumlu geçmesi ve o ev içerisinde terapötik bir ortam oluşturmak için çabalıyoruz aslında.” (E, 24)

“Çocuklara dokunmaya çalışıyoruz bu fiziksel dokunma değil tabiki hayatlarına dokunmaya hayatlarında güvenli yetişkin olmaya çalışıyoruz” (K, 28)

Bakım Personellerine Psikososyal Destek Sağlanması

Çocuk evlerinde çalışan meslek elemanlarının, çocuk evi personellerine danışmanlık hizmeti verdikleri ve psikososyal açıdan destekleri görülmüştür. Buna istinaden katılımcılar şu ifadeleri kullanmıştır:

“Bir de ciddi anlamda bakım personellerine de psikososyal destek sağlıyoruz. Dışarıdan baktığımızda bakım personellerinin işi kolay. Bir gün çalışıyorlar iki gün izinli oluyorlar. Ama o bir gün 24 saat dolu dolu çalışabiliyorlar. Oradaki yorgunluk, bıkkınlık ve tükenmişliklerini onları anladığını ifade ederek ve onun da yanında olduğunu hissettirerek destek oluyorsun ki o hissiyatları çocuğa yansımaları ve çocuklara faydaları olsun. Bitkin bir kişi çocuğa ne kadar faydalı olabilir? O yüzden oradaki o dengeyi çok iyi kurmak gerekiyor.” (E, 24)

“Dönemsel olarak bakım personellerine ihtiyaç duydukları konularda eğitim ve seminer veriyoruz.” (K, 28)

Çocukların Eğitim Hayatının Desteklenmesi

Meslek elemanlarının çocuk evlerindeki çocukları, akademik yönden takip ettikleri ve daha başarılı birey olmaları adına eğitim hayatlarını destekleyici çalışmalar yaptıkları görülmüştür:

“Çocukların akademik yönlerini de inceliyoruz. Yani çocuğun performans düzeyine bakıyoruz bu çocuk nerede kendini bulabilir nerede ayağa kalkabilir gibi alanları da sorguluyoruz. Elimizden geldiği kadar desteklemeye çalışıyoruz.” (K, 28)

“Sadece psikolojik açıdan değil eğitim durumunda da gerileme varsa yeri geliyor çocuk ile oturup ders çalışıyoruz.” (E, 24)

“Çocuğun özel öğrenme güçlüğü varsa onunla ilgilenen personele istişare edip gerekli yönlendirmeleri yapıyoruz.” (K, 24)

Meslek elemanlarının kurum içi ekip çalışmasıyla ilgili görüşlerine başvurulduğunda, kişilerin mensubu oldukları ekip içerisinde dayanışma ve yardımlaşma odaklı bir çalışma anlayışına sahip oldukları ve bu nedenle ekip çalışmasıyla ilgili olumlu düşünceler taşıdıkları anlaşılmıştır. Buna istinaden genel ifadeler şu şekildedir:

“Dört yıldır bu işin içerisindeyim. Neredeyse bütün arkadaşlarımı gönül bağıyla bağlandığımı, beraber bu yükü omuzladığımızı söyleyebilirim. Aslında bu, bu işte benim uzun soluklu olmamı ve bundan sonrasını da sürdürebileceğimi hissettirdi bana. Çalışma arkadaşlarım her zaman bana güç kaynağı oluyorlar.” (E, 28)

“Psikoloji komisyonu kendi içinde komisyona ayrıldığı için kendi komisyonumla alakalı bir sıkıntı yaşamıyorum. Çünkü arkadaşlarımız hep iyi niyetli. Zorlandığımız noktada ben şu noktada çok iyiyim diye kibirlenen kimse yok. Hiçbir şey bilmeyen biri, her şeyi bilen biri ile oturup o konu üzerine konuşabiliyor. Herkes birbirini çok iyi anlıyor. Anladığı için de problemler çok daha hızlı çözülüyor. Ben kendi grubumla alakalı mesai arkadaşlarım ile ilgili bir sıkıntı yaşamıyorum.” (E, 30)

Psikososyal Destek Sağlama Sürecinde İş Yükünün Etkisi

Araştırmanın bu bölümünde meslek elemanlarının çocuk evlerinde iş yükünün etkisi üzerine düşüncelerinden elde edilen kodlamalara yer verilmiştir. Alınan veriler; çalışanların aile ilişkisine olan etkileri, iş yükünün verimi düşürmesi ve tükenmişlik, kurum tarafından daha fazla iş beklentisi olarak kodlanmasının daha anlaşılır olabileceği değerlendirildiğinden bu konudaki kod incelemelerinin ayrı bir başlık altında alınmasının uygun olacağı düşünülmüştür.

Tablo 3: Psikososyal Destek Sağlama Sürecinde İş Yükünün Etkisi

İş Yükünün Etkisi	n	%
Çalışanların Aile İlişkisine Olan Etkileri	27	45.76
İş Yükünün Verimi Düşürmesi ve Tükenmişlik	25	42.37
Kurum Tarafından Daha Fazla İş Beklentisi	7	11.86
TOPLAM	59	100.00

Yapılan araştırmada elde edilen bulgular ile, meslek elemanlarının çocuk evlerinde iş yükünün etkisi üzerine verdikleri ifadelerin; %45,76'sının çalışanların aile ilişkisine olan etkileri üzerine, %42,37'sinin iş yükünün verimi düşürmesi ve tükenmişlik üzerine, %11,86'sinin kurum tarafından daha fazla iş beklentisi üzerine düşüncelerden oluştuğu tespit edilmiştir.

Çalışanların Aile İlişkisine Olan Etkileri

Araştırmada meslek elemanlarının psikososyal destek sağlama sürecinde iş yükünün aile ilişkilerine olan etkileri üzerine ifadelerine başvurulmuştur. Çalışanların aile ilişkilerine olan olumsuz etkiler üzerine gelen ifadeler şu şekildedir:

“Bazen moralim çok bozuk oluyor muhabbet etmek istemiyorum eşimle. Oğullarımı dinlerken tam konsantre olamadığımı düşünüyorum mesela. Çünkü aklımda bin bir türlü sorun oluyor. Tam eşimle muhabbet edeceğim telefon çalıyor ve bir saat telefonda konuşmak zorundasın, sorun çözmek zorundasın ya da o insanı dinlemek zorundasın. Duygusal olarak da ilişki olarak da zorluyor.” (K, 35)

“Bizim aslında mesai saatleri içerisinde yaşadığımız fiziksel ve duygusal yoğunluk bunu işten eve taşıma ihtimalini de biraz daha mümkün kılıyor. Evimize yorgun dönüyoruz ve aile fertleriyle ilgilenme noktasında gereken ihtiyaçlarını karşılayamıyoruz. Bir enerji sarf edemiyoruz.” (E, 28)

“Migren hastası oldum mesela migrenim başladı. Bazı zamanlar çok zorluyor beni.” (K, 35)

İş Yükünün Verimi Düşürmesi ve Tükenmişlik

Araştırmada meslek elemanlarının psikososyal destek sağlama sürecinde iş yükünün verilen hizmetlerin verimini düşürdüğüne ve zamanla tükenmişlik duygusu yaşamaya sebep olduğuna ilişkin ifadelerde buldukları görülmüştür. Buna neden olan şeylerin başında, kişi başına düşen ev sayılarının ve terapi seans sayılarının fazla olması, uzun süren çalışma saatleri ve kurum içi maddi ve manevi bir motivasyon sağlanmamasının yer aldığı anlaşılmıştır. Buna istinaden genel ifadeler şu şekildedir:

“Bir psikoloğun toplamda 40-50 çocuğu güncel olarak takip ediyor olması çok yorucu bir iş diyebilirim. Çünkü sadece bir çocuk olarak değerlendirmiyoruz. O çocuğun özgeçmiş, okulu, akademik durumu, sağlık durumu, görüştüğü ailesinin durumu, etkinliği, faaliyetleri birçok noktada takip yapıldığı için bu sayı ne kadar çok olursa bölünmüşlük gerçekleşiyor. Bu bölünmüşlük de bir yerden sonra artık işi yıpranmışlığa götürüyor.” (K, 24)

“İş yükü fazla olduğunda tabii verimliliğin azalıyor. Bir evi haftada bir ziyaret edebilecekken bu iki haftaya uzayabiliyor. Ama o bir haftada neler yaşandığını çok

bilemiyorsun. Uzun periyotlarda gittiğinde çocukların ve personelin anlatacağı birçok şeyi kaçırabiliyorsun.” (E, 24)

Kurum Tarafından Daha Fazla İş Beklentisi

Yapılan araştırmada meslek elemanlarının psikososyal destek sağlama sürecinde çalışılan kurum tarafından daha fazla iş beklentisinin olduğuna ilişkin ifadelerde buldukları görülmüştür. Kişilerin görev tanımlamalarının dışında iş beklentilerinin olduğu ve verilen görevlendirmelerde sınırların net olmamasından kaynaklı sorunların yaşandığı anlaşılmıştır. Buna istinaden meslek elemanları şu ifadeleri kullanmıştır:

“Bizim belli bir iş tanımımız var ama ekstra yaptığımız şeyler de oluyordu. Ama bu ekstralar dediğim gibi bazı durumlarda mecburiyetten...Ve burada da asıl amaç çocukların yararı olduğu için de bunu isteyerek yapıyorduk.” (K, 28)

“Açıkçası şu an çalıştığım yerde yapmamam gereken, sorumluluğumda olmayan işleri de yapıyorum.” (E, 28)

“Ben üç gün olarak çalışıyorum ve üç günlük bir çalışana göre fazla bir iş yüküm mevcut, yeri geliyor altı yeri geliyor yedi gün çalışıyorum. Bu durum bazen beni zorluyor. Üç günlük buraya gelsem yetiştiremeyeceğimi düşünüyorum. Burayı seviyorum ve burada mutluymum ama zaman zaman kendi kendime neden bu kadar hala önem veriyorsun dediğim dönemler oluyor.” (K, 24)

TARTIŞMA

Yapılan araştırma ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile imzalamış olduğu iş birliği protokolü çerçevesinde hizmet gösteren bir STK'nın bünyesinde çalışan meslek elemanları ile görüşmeler gerçekleştirilmiş ve Çocuk Evleri Hizmet Modeli ve Çocuk Evlerinde Psikososyal Destek konularında görüşleri alınmıştır. Verilen cevaplar içerik analizi yöntemiyle kodlanarak 3 farklı tema ile bulgular kısmında verilmiştir.

Yatılı kurum bakımı hizmetlerinden olan Çocuk Evleri Hizmet Modeli'nin diğer bakım modellerine nazaran çocuklar üzerinde olumlu katkılarda bulunduğu meslek elemanlarının ifadelerinde belirtilmiştir. Çocuk evlerinde çocuklar, biriciklik esasına dayanarak ve kendilerini güvende hissederek korunmaktadır. Çocuk evleri modeli çocukların yetenek ve becerilerinin geliştirilmesine ve potansiyellerinin ortaya çıkarmasına katkı sağlamakta, kendileriyle barışık ve geleceğe yönelik kaygılarının azalmasına da destek olmaktadır (Aydoğdu, 2016). Çocuk evleri bakım modelinin diğer bakım modellerine nazaran çocuğun sosyalleşmesi ve sosyal hayata adaptasyonu açısından daha iyi bir model olduğu düşünülmekle birlikte söz konusu modelin çocuğun ailesi yanında bakımına hiçbir şekilde alternatif olamayacağı düşünülmektedir. Bu bakımdan araştırma kurum bakımında görevli çalışanların deneyimleriyle sınırlandırılmıştır.

Araştırmada meslek elemanlarının çocuk evlerinde; vaka yönetimi, psikososyal destek ve danışmanlık, kapasite geliştirme vb. çalışmalar yürüttüğü görülmüştür. Kurum bakımında bulunan çocuklarla yapılan araştırmalarda çocuklarda; suçluluk, değersizlik, karamsarlık, depresyon ve öfke benzeri sorunların en yaygın görülen sorunlar olduğu ortaya çıkmıştır (Kök, 2016). STK bünyesinde çalışan meslek elemanları aracılığıyla çocuklara yönelik uygulanan psikososyal destek hizmetleri ile çocukların geçmişte yaşadıkları travmalarının izleri silinmekte ve yaşadıkları olumsuz duygulardan arınarak geleceğe umutla bakmaları amaçlanmaktadır. Meslek elemanları çeşitli ölçme ve değerlendirme araçları ve gözlem yolu ile çocukları ruhsal açıdan değerlendirmekte ve ihtiyaç duydukları hizmeti sunmaktadır. Hizmetlerin arasında en etkin ve verimli olan hizmetin psikoterapi faaliyetleri olduğu anlaşılmaktadır. Psikoterapi faaliyetlerinin iyileştirici etkisinin meslek elemanlarının iş doyumlarına da katkı sağladığı görülmektedir.

Araştırmada meslek elemanlarının psikososyal destek sağlama sürecinde süpervizyon ve danışmanlık desteğine sık sık ihtiyaç duydukları anlaşılmaktadır. Daha önce yapılan araştırmalarda mesleki rollerin pratiğe geçirilmesinde süpervizyonun önemli bir katkısının olduğu belirtilmektedir (Aydın ve Yaman, 2021). Birbirinden çok farklı özelliklere sahip vakaların çözümünde farklı mesleki bakış açılarından faydalanılması ve farklı müdahaleler yapılması gerekebilmektedir. Bu noktada süpervizyon ihtiyacı daha da ön plana çıkmaktadır. Bunun yanında dezavantajlı gruplarla çalışan meslek elemanlarının sürekli bir biçimde ikincil travmatik strese maruz kalmalarının önüne geçilebilmesi adına süpervizyon, bir nevi kendine yardım işlevi de görebilmektedir.

Yapılan araştırmada meslek elemanlarının yoğun olarak iş stresi ve tükenmişlik durumu yaşadıkları anlaşılmaktadır. Bu durumun çoğunlukla, çocuk evlerinin örgütsel yapısı ve koruma altındaki çocukların travmatik deneyimlerinin meslek elemanlarına etkisinden kaynaklandığı görülmektedir. (Basım ve Şeşen, 2005), sosyal hizmet çalışanlarının mesleki faaliyetlerinde diğer meslek gruplarına nazaran daha yüksek oranda tükenmişlik yaşadıklarını ortaya koyarak sosyal hizmet alanındaki iş stresi ve duygusal yorgunluğun sebebinin yapılan işin sürekli olarak duygusal katılımı gerektirmesi olduğunu belirtmektedir.

Meslek elemanlarının iş yükünün zaman zaman özel hayatlarını ve aile ilişkilerini olumsuz etkilediği anlaşılmıştır. Bunun yanında iş yükünün bazı somatik hastalıklara sebebiyet verdiği de tespit edilmiştir. Meslek elemanlarının yaşadığı fiziksel ve duygusal yorgunluğun, mesleki doyum ve iş tatminlerini de olumsuz etkilediği anlaşılmıştır. Dezavantajlı gruplarla çalışan meslek elemanları üzerine yapılan araştırmalarda meslek elemanlarının ciddi boyutta ikincil travmatik strese maruz kaldıklarını tespit edilmiştir. Travmatik olay yaşamış, ihmal/istismara maruz kalmış kişilerle çalışan meslek elemanları karşılaştıkları vakalardan dolayı olarak etkilenebilmektedirler. Bu durum meslek elemanlarının da dezavantajlı kişilerin yaşadığı ruhsal sorunların benzerini deneyimlemelerine sebebiyet vermektedir. Meslek elemanları yaşanan olaya doğrudan maruz kalmadıklarından yaşadıkları süreç ikincil travmatik stres olarak tanımlanmaktadır. İkincil travmatik stres yaşayan

meslek elemanlarında psikosomatik etkiler, sosyal çevreyle ilişkilerde zorluk, mesleki verimin zayıflaması vb. etkiler görülmektedir (Gündüz, 2020).

Meslek elemanlarının çalışma sürecinde; Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi (ÇEKOM), çocuk evi sorumlusu, sosyal servis, bakım personeli ve Dernek çalışanları gibi birçok kişi ve kurum ile çalışma durumunda kaldıkları anlaşılmıştır. Bunun sonucu olarak sistem içerisinde sık sık koordinasyon eksikliği durumlarının yaşandığı tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalarda sosyal hizmetlerde sivil toplum kuruluşlarının da yer aldığı bir koordinasyonun sağlanmasının, verilen hizmetlerde mevcut kurumsal kapasitesinin geliştirilmesine olumlu katkıda bulunacağı belirtilmektedir (Zengin ve ark. 2012). Yine benzer araştırmalarda ÇEKOM çalışanlarının yasa ve yönetmeliklerin yeterince açıklayıcı ve yol gösterici olmamasından dolayı sıklıkla açıkları kendilerinin kapatması gerektiğini ve yeterince idari destek alamadıklarından güncel konularda inisiyatif almakta zorlandıklarını belirtmişlerdir (Sarıaltın, 2017). Buna istinaden çocuk evlerindeki hizmetlerin işlerliğine uygun olarak hazırlanacak bir Çocuk Evleri Yönetmeliği'nin alandaki yasal boşlukları kapatacağı ve çocuk evlerindeki hizmetlerin verimini arttıracacağı düşünülmektedir.

Çocuk evlerinde hizmet sunan meslek elemanlarının ifadelerinde, ev içerisinde çalışan bakım personelinin temel eğitim konusunda yetersiz olmaları ve çocuk merkezli bir bakış açısına sahip olmamalarından kaynaklı kimi zaman ev içi kriz durumlarının oluştuğu anlaşılmıştır. Kriz durumlarının psikososyal destek ile çözülebileceği konularda ise uzmanlara yönlendirme konusunda aksaklıkların yaşandığı tespit edilmiştir. Koruma altındaki çocuklarla çalışan bakım personeli ile yapılan araştırmalarda, bakım personelinin çalışma sürecinde eğitim desteğine ihtiyaç duydukları ve eğitimlerin süreli, etkin ve birbirini tekrarlamayan şekilde verilmemesinin hizmet sunumunda kaliteyi arttıracacağı belirtilmiştir (Semerci ve ark., 2020). Benzer şekilde yaptıkları araştırmada, bakım personelinin kendilerini zayıf ya da yetersiz hissettikleri noktaların; çocuklara yetebilme ve özellikle çocukların psikolojik süreçlerine yardım edebilme konusunda olduğu belirtilmiştir (Acar ve ark. 2021).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan araştırmada, geçmişten bugüne korunmaya ihtiyaç duyan çocuklara yönelik farklı kurum bakımı modellerinin uygulandığı ancak bu modellerin her birinin eksikliklerinin olduğu görülmüştür. Yatılı kurum bakımı hizmetlerinden olan Çocuk Evleri Hizmet Modeli'nin korunmaya ihtiyaç duyan çocukların ihtiyaçlarını karşılama noktasında en başarılı model olduğu söylenebilir.

Araştırma yapılan STK, 2010 yılında kurularak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile yapmış olduğu iş birliği protokolü çerçevesinde faaliyetlerine başlamış ve 12 yıl içerisinde 126 çocuk evi ile Türkiye'de en çok çocuk evi açan STK olmuştur. Kuruluş amacı; korunmaya ihtiyaç duyan çocukları biyo-psiko-sosyal açıdan rehabilite etmek ve onları güçlendirerek hayata kazandırmak olan Dernek, çalışmalarını; psikososyal destek, eğitim desteği, manevi destek vb. alanlara ayırarak sürdürmektedir.

Çocuk evlerindeki çocukların geçmiş yaşamlarında ağır travmatik süreçlerden geçtikleri ve bunun sonucunda psikolojik, ruhsal ve/veya patolojik birtakım rahatsızlıklar yaşadıkları görülmektedir. Dernek politikası gereği çocukların korunmasından sonra en öncelikli hizmetin psikososyal destek çalışmaları olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar ile çocukların geçmiş travmalarının izleri silinerek hayata daha barışık ve güçlenmiş bir şekilde katılımının sağlandığı anlaşılmaktadır.

Araştırmanın çıktıları ve katılımcıların görüşleri doğrultusunda Kamu ve Dernek hizmetlerinin iyileştirilmesi ve geliştirilmesine yönelik birtakım öneriler ortaya çıkmıştır.

Kamu uygulamalarına yönelik öneriler konusunda üzerinde en çok durulan konunun çocuk evlerinde çalışan bakım personelinin seçimi ve eğitimi konusunda olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmada bakım personelinin seçimi konusunda ortak bir standardizasyonun olmadığı ve temel eğitim seviyeleri düşük, çocuk bakımı konusunda yeterli bilişsel düzeye sahip olmayan personelin çocuk evlerinde çalıştırılabildiği görülmüştür. Bakım personelinin seçimi konusunda mutlak surette bir kişilik testinin uygulanması ve mülakatın ötesinde stajlar aracılığıyla çocuk bakımı konusunda yeterliliklerine bakılması gerektiği düşünülmektedir. Süreç içerisinde personelin motivasyonunu artırıcı çalışmaların ve çocuk bakımı konusunda bilgilerini tazelemeye yönelik eğitimlerin de sık sık verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Yine bakım personelinin yapılan işin zorluğu sebebiyle tükenmişlik hissi ve motivasyon eksikliği yaşadığı ve meslek elemanlarının desteğine ihtiyaç duydukları görülmüştür. İleriki dönemde, bakım personelinin kişisel iyi oluşunu daha iyi hale getirecek çalışmaların, çocuk evleri hizmet sisteminin kalitesini arttıracakları düşünülmektedir.

Araştırmada Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezleri (ÇEKOM) ile ortak şekilde çalışan meslek elemanlarının, ÇEKOM'ların yaptıkları iş aynı olsa da uygulamalarda farklılıklarının olduğu yönünde ifadelerinin bulunduğu görülmüştür. Temelde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı olarak çalışan ÇEKOM'ların uygulamada farklı hareket etmelerinin sebebinin saha çalışmalarına yönelik detaylı mevzuatların olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. ÇEKOM'ların çocuk evlerindeki çalışmalarına yönelik detaylı yasal mevzuatların oluşturulmasının alandaki boşluğu kapatacağı düşünülmektedir.

Meslek elemanlarının süreç içerisinde Bakanlığa bağlı kişi ve kurumlarla koordinasyon sorunları yaşadıkları ve karar alma sürecinde birçok bürokratik engellerle karşılaştıkları tespit edilmiştir. Bu konunun temel sebebinin Devlet ve Dernek ayırımından kaynaklandığı görülmektedir. Buna yönelik olarak STK'ların alan ve sınırlarının net olarak belirlendiği mevzuatların da oluşturulmasının alanda bu sorunların çözümüne destek olacağı düşünülmektedir.

Araştırmada meslek elemanlarının çocuk evlerinde sağladıkları psikososyal destek hizmetlerine ilişkin olumlu görüşlerinin olduğu anlaşılmıştır. Psikososyal destek hizmetleri kapsamında çocuk evlerini haftalık ziyaret ettikleri ve sıkı bir takip içerisinde oldukları görülmüştür. Yapılan takibin, vakalar üzerinde müdahale planı hazırlamada büyük katkısının olduğu tespit edilmiştir. Buna istinaden psikososyal destek hizmetleri konusunda verimin artırılmasına yönelik birtakım öneriler ortaya çıkmıştır. Çocuk evleri ile ilgili yapılan bir araştırmada psikososyal destek hizmetlerinin etkili

ve verimli yürütülmesinin bazı standartlara bağlı olduğu vurgulanmıştır. Bu kapsamda çocuk evlerinde görev yapan bakım personelinin karakter özellikleri, evlerde bakım altında olan çocukların karakterleri, temel ihtiyaç gereksinimlerinin değerlendirilmesi, çocuk evlerinin misyonu ve vizyonu doğrultusundaki performansları ve çocuk evlerinin kapasitesinin önemli olduğu vurgulanmıştır (Disassa ve Lamessa, 2021).

Başka bir araştırmada ise kurum bakımında olan çocukların psikososyal desteklenmesi kapsamında çocuk psikiyatristlerinin ve sosyal hizmet birimlerinin yaygınlaştırılmasının önemli rol oynadığı vurgulanmıştır (Raman ve Van Rensburg, 2013).

Meslek elemanlarının çocuklar konusunda özellikle psikiyatri doktorlarından sık sık destek aldıkları görülmektedir. Ancak çocuklarla ilgilenen sabit hastane ve doktorların olmaması ve randevu alma sürecinde yaşanan sorunlar nedeniyle çocukların psikiyatrik destek sürecinde aksamaların yaşandığı anlaşılmıştır. Derneğin çocuk evlerinde çocuklar için belirli hastane ve doktorlarla anlaşma yapmasının, çocukların hizmetlere kolay erişimini sağlayacağı ve alandaki çalışmaların sekteye uğramasının önüne geçeceği düşünülmektedir.

Meslek elemanlarının belirttikleri sorunların bir diğeri Dernekteki meslek elemanı sayısının az, yapılacak işin ise çok olmasıdır. Bundan dolayı meslek elemanları birden çok iş yaptıklarını ifade etmiştir. Bu durumun zamanla yorulmalarına ve mesleki tükenmişlik hissi yaşamalarına neden olduğu görülmektedir. Derneğin bunun önüne geçmesi amacıyla iş yükü ve çalışan sayısındaki orantıyı sağlıklı yapması ve çalışanlarının belirli bir alanda uzmanlaştırmaya yönelik politika izlemesi gerektiği görülmektedir. Bunun yanında Dernekte çalışan terapistlerin sayılarının artırılması ve terapistlerle mesai saati üzerine değil seans sayısı adedince bir anlaşma yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Araştırmanın literatür inceleme kısmında, Çocuk Evleri Hizmet Modeli ve Çocuk Evleri üzerine birçok çalışma yapıldığı ancak süreç içerisinde Devlet ile iş birliği yaparak çocuk evleri hizmet modeline katkıda bulunan STK'lar ile yapılan çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür. İleriki dönemde yapılacak çalışmalarda, Devlet ile iş birliği yaparak çocuk evi açan STK'lar ile yapılacak araştırmaların sayıca artmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çocuk evlerinde görevli meslek elemanlarının psikososyal destek sağlama sürecinde hizmetlerin verimini arttırmaya yönelik isteklerinin olduğu ancak kendilerini besleyecek yeteri kadar argümana sahip olmadıkları görülmüştür. İleriki dönemde, meslek elemanlarının kendisini geliştirme ve kapasitesini arttırmaya yönelik yapılacak çalışmaların psikososyal destek hizmetlerinin yararlılığını da arttıracığı düşünülmektedir.

Söz konusu araştırmanın katılımcı kitlesinin çoğunlukla STK'nın eski çalışanlarından oluşması ve birçoğunun ulaşılabilir konumda olmamaları nedeniyle katılımcı kitlesi 20 kişiyle sınırlandırılmıştır. Ayrıca katılımcılarının çoğunun kadın çalışanlardan oluşması cinsiyet açısından bir sınırlılık

oluşturmuştur. İleriki dönemde yapılacak çalışmaların daha büyük kitleler üzerinde yapılmasının araştırmancının verimini arttıracakı değerlendirilmektedir.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Çalışmaya ait etik kurul onayı; 16.11.2021 tarih, 2021/08 ve E-34555043-100-17106 sayısı ile İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu Başkanlığı'ndan alınmıştır.

Ayrıca söz konusu STK'nın yönetimi tarafından araştırma yapabilmek üzerine 16.03.2021 tarih ve 2022/01 sayılı yazı ile araştırma izni alınmıştır.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

Acar, B., Semerci, M. ve Yaman, Ö. M. (2021). Çocuk evlerinde çalışan bakım elemanlarının mesleki yeterliliklerinin çocuk eğitimi ve bakımı açısından değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmalar Dergisi*, 21(51), 502 – 538.

ASHB (2022). *2022 Yılı Yıl Sonu Verileri*. Erişim adresi: <https://www.aile.gov.tr/media/108736/kurumsalistatistikler.pdf>

ASHB (2023). *"Koğuş Tipi" Yetiştirme Yurtları Tarih Oluyor*. Erişim adresi: <https://www.aile.gov.tr/c/hgm/haberler/kogus-tipi-yetistirme-yurtlari-tarih-oluyor/>

ASPB (2012). *T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile Mutlu Yuva Mutlu Yaşam Derneği Arasında Çocuk Evleri Açılması ve İşletilmesine İlişkin İşbirliği Protokolü*. Erişim Adresi: <https://www.aile.gov.tr/media/14204/6-cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu-ile-mutlu-yuva-mutlu-yasam-dernegi-arasinda-isbirligi-protokolu-13-04-2012.pdf>

Aydın, B. ve Yaman, Ö. M. (2021). Sosyal hizmet uzmanlarının mesleki rollerini sahaya aktarma sürecinde yaşadıkları zorluklara yönelik bir araştırma. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 23(41), 390-403.

Aydoğdu, F. (2016). Çocuk evinde kalan çocukların karşılaştıkları sorunların ve beklentilerinin incelenmesi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(1), 63-71.

Bakılcı, A. (2019). *Korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik çocuk evleri modelinin tarihsel süreci ve mutlu yuva derneği örneği* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

- Basım, H. N. ve Şeşen, H. (2005). Çalışma yaşamında tükenmişlik: sosyal hizmet uzmanları ile hemşireler üzerine karşılaştırmalı bir çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 16(2), 57 - 70.
- Başer, H. (2013). *Çocuk refahı alanında yeni hizmet modeli "çocuk evleri"* (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2020). *23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın 100. Yılına Özel Çocuk Bülteni*. Erişim Adresi: <https://www.aile.gov.tr/media/44228/23nisan-cocuk-bulteni.pdf>
- Disassa, G. A. ve Lamessa, D. (2021). Psychosocial support conditions in the orphanage: case study of Wolisso project. *International Journal of Child Care and Education Policy*, 15(1), 1-17.
- Gündüz, B. (2020). Meslek elemanlarının yaşadıkları ikincil travmatik stres. *İstanbul Kent Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1 - 14.
- Hüseyinoğlu, Ş. (2017). *Korunmaya muhtaç çocukların korunma altına alınma nedenleri: İstanbul örneği* (Yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karataş, K. (2007). Türkiye'de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 18 (2). Erişim adresi: <https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/kokdener/123091/13f.pdf>
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80. Erişim adresi: <https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/kokdener/123091/13f.pdf>
- Kök, M. (2016). *Yetiştirme yurdundaki öğrencilerin psikolojik belirti düzeylerinin değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Mutlu Yuva Derneği (2023). Erişim Adresi: <https://www.mutluyuva.org>
- Raman, N. ve Van Rensburg, A. J. (2013). Clinical and psycho-social profile of child and adolescent mental health care users and services at an urban child mental health clinic in South Africa. *African Journal of Psychiatry*, 16(5), 356-363.
- Salim, M. (2011). *Geçmişten Günümüze Türkiye'de Çocuk Koruma Politikaları ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu* (Yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Sarıaltın, D. M. (2017). *Kurum bakımındaki çocuklara ilişkin sistemin sosyal refah çalışanları gözüyle değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Semerci, M., Tural, K., Acar, B. ve Yaman, Ö.M. (2020). Çocuk evlerinde çalışan bakım elemanlarının yaşadıkları sorunlara yönelik niteliksel bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(49), 171 – 188.

- SHÇEK (2022). *Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik*. Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/09/20220906-12.htm>
- Söğütlü, A. (2015). *Çocuk refahı alanında çalışan personelin sevgi evleri modeline yönelik değerlendirmeleri* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- T.C. İçişleri Bakanlığı (1982). *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*. Erişim Adresi: <https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/lcSite/illeridaresi/Mevzuat/Kanunlar/Anayasa.pdf>
- Tuncer, B. ve Erdoğan, T., (2018) Korunmaya muhtaç çocuklar ve korunmaya muhtaç çocuklara sağlanan bakım yöntemleri. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 515-527.
- Yaşar, Ö. D. (2013). Korunmaya muhtaç çocukların yetiştirilmesinde çocuk yurtlarından çocuk evlerine geçişin, çocukların sosyo-kültürel ve psikolojik gelişimlerine etkisi üzerine bir çalışma: Isparta Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(18), 199-221.
- Yavuz, C. (2016). *Korunmaya muhtaç çocukların koruma ve bakım altına alınma nedenleri* (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Yazıcı, E. (2012). Korunmaya muhtaç çocuklar ve çocuk evleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 500-525.
- Yazıcı, E. (2013). *Türkiye'de korunmaya muhtaç çocuklara yönelik sosyal hizmetler: kurum bakım hizmetinden yararlanmış bireyler üzerine bir araştırma* (Doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zengin, E., vd. (2012). Türkiye'de sosyal yardım uygulamaları. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 19(2), 133 - 142.

